

Основні принципи стосовно ролі юристів,
прийняті восьмим Конгресом ООН
із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками;
Гавана, 27 серпня – 7 вересня 1990 року

Восьмий Конгрес Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками, посилаючись на Міланський план дій*, прийнятий на основі консенсусу сьомим Конгресом Організації Об'єднаних націй із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками і схвалений Генеральною Асамблеєю в її резолюції 40/32 від 29 листопада 1985 року,

---

*Дивись сьомий Конгрес Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і поведження з правопорушниками, Мілан, 27 серпня – 7 вересня 1985 року (видання Організації Об'єднаних Націй, у продажу під N R.86.IV.I), глава 1, розділ А.

посилаючись також на резолюцію 18 сьомого Конгресу*, у якій Конгрес рекомендує державам-членам забезпечити захист юристів-практиків від неправомірних обмежень і тиску при виконанні ними своїх функцій,

---

* Там само, розділ Е.

із задоволенням відзначаючи роботу, зроблену на виконання резолюції 18 сьомого Конгресу Комітетом із запобігання злочинності і боротьби з нею, Міжрегіональною підготовчою нарадою до восьмого Конгресу Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і поведженню з правопорушниками за нормами і керівними принципами Організації Об'єднаних Націй у галузі запобігання злочинності і кримінального правосуддя і їх виконання і першочерговими завданнями щодо встановлення нових норм*, і регіональними підготовчими нарадами до восьмого Конгресу:

---

*A/CONF.144/IPM.5.

- 1) приймає Основні принципи стосовно ролі юристів, які містяться у додатку до цієї резолюції;
- 2) рекомендує Основні принципи для прийняття рішень і здійснення на національному, регіональному і міжрегіональному рівнях, враховуючи політичні, економічні, соціальні і культурні умови та традиції кожної країни;

- 3) пропонує країнам-членам враховувати і дотримуватися Основних принципів у межах їхнього національного законодавства і практики;
- 4) пропонує також країнам-членам довести Основні принципи до відома юристів, суддів, працівників органів виконавчої і законодавчої влади і населення в цілому;
- 5) пропонує надалі країнам-членам інформувати Генерального секретаря щоп'ять років, починаючи з 1992 року, про процес здійснення Основних принципів, у тому числі про їх поширення, про включення у внутрішнє законодавство, практику, процедури і політику, проблеми, які виникають у зв'язку з їх втіленням на національному рівні, і допомогу, яка, можливо, потрібна з боку міжнародної спільноти, і просить Генерального секретаря надати відповідну доповідь дев'ятому Конгресу Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і поводження з правопорушниками;
- б) закликає всі уряди заохочувати на національному і регіональному рівнях семінари і навчальні курси, присвячені ролі юристів і дотриманню рівності умов доступу до професії юриста;
- 7) наполегливо закликає регіональні комісії, регіональні і міжрегіональні установи, які займаються питаннями запобігання злочинності і кримінального правосуддя, спеціалізовані установи й інші органи системи Організації Об'єднаних Націй, інші заінтересовані міжвладні організації при Економічній і Соціальній радах взяти активну участь у втіленні Основних принципів та інформувати Генерального секретаря про виконану роботу з поширення і здійснення Основних принципів і про ступінь їх втілення і просить Генерального секретаря включити цю інформацію в його доповідь дев'ятому Конгресу;
- 8) закликає Комітет із запобігання злочинності боротьби з нею розглянути в першочерговому порядку питання про шляхи і засоби забезпечення ефективного здійснення цієї резолюції;
- 9) просить Генерального секретаря:
  - а) вжити в разі необхідності заходів з доведення цієї резолюції до відома правлінь і всіх заінтересованих органів Організації Об'єднаних Націй і забезпечити якомога більш широке поширення Основних принципів;
  - б) включити Основні принципи у наступний випуск видання Організації Об'єднаних Націй під назвою «Права людини: збірник міжнародних документів»;
  - с) надавати урядам на їхні прохання послуги експертів і регіональних і міжрегіональних консультантів для надання допомоги у здійсненні Основних принципів і надати дев'ятому Конгресу доповідь про фактично надані технічні допомогу і підготовку;
  - д) надати Комітету із запобігання злочинності і боротьби з нею на його дванадцятій сесії доповідь про заходи, вжиті для здійснення цих Основних принципів.

Додаток

Основні принципи стосовно ролі юристів

Беручи до уваги, що народи світу заявляють у Статуті Організації Об'єднаних Націй (995_010), зокрема про свою рішучість створити умови, за яких може дотримуватися справедливість, і проголошують як одну зі своїх цілей здійснення міжнародного співробітництва у забезпеченні і розвитку пошани прав людини й основних свобод незалежно від раси, статі, мови і релігії,

беручи до уваги, що у Загальній декларації прав людини (995_010)* зафіксовані принципи рівності перед законом, презумпція невинності, право на те, щоб справа була розглянута гласно і з дотриманням усіх вимог справедливості незалежним і неупередженим судом, і всі необхідні гарантії для захисту будь-якої людини, яку звинувачують у скоєнні злочину;

---

* Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї.

беручи до уваги, що в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (995_043)* також проголошуються право бути судимим без невиннованої затримки і право на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і неупередженим судом, утвореним на основі закону,

---

* Резолюція 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї.

беручи до уваги, що в Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (995_042)* згадується про обов'язок держав згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй сприяти всезагальній повазі і дотриманню прав і свобод людини,

---

* Резолюція 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї.

беручи до уваги, що у Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню у будь-якій формі (995_206), передбачається, що затримана особа має право скористатися допомогою юрисконсульта, звертатися й консультуватися з ним,

---

* Резолюція 43/173 Генеральної Асамблеї, додаток.

беручи до уваги, що в Стандартних мінімальних правилах поводження з ув'язненими (995_212)*, зокрема, рекомендується забезпечувати підслідним ув'язненим юридичну допомогу і конфіденційне спілкування з адвокатом,

---

* Див. Права людини: Збірник міжнародних договорів (видання Організації Об'єднаних Націй, у продажу під N R.86.XIV.1), розділ G.

беручи до уваги, що в Заходах, які гарантують захист прав засуджених до смертної кари (995_226)*, підтверджується право кожного підозрюваного чи звинуваченого у вчиненні злочину, за який може бути винесено смертну кару, на відповідну правову допомогу на всіх стадіях судочинства відповідно до статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права,

---

* Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї.

беручи до уваги, що в Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою (995_114) рекомендуються заходи, яких слід уживати на міжнародному і національному рівнях для полегшення жертвам злочинів доступу до правосуддя і справедливого поведження, реституції, компенсації і допомоги,

---

* Резолюція 40/34 Генеральної Асамблеї.

беручи до уваги, що для забезпечення належного захисту прав і основоположних свобод людини, користуватися якими повинні усі люди, незалежно від того, є ці права економічними, соціальними і культурними чи громадянськими і політичними, щоб усі люди дійсно мали доступ до юридичних послуг, які надаються незалежними професійними юристами,

беручи до уваги, що професійним асоціаціям юристів відводиться основна роль у забезпеченні дотримання професійних норм та етики під час захисту своїх членів від переслідувань і неправомірних обмежень і посягань, надання юридичних послуг всім, хто цього потребує, у співпраці з урядовими й іншими установами у сприянні втіленню цілей правосуддя і відстоюванні державних інтересів,

наведені нижче Основні принципи стосовно ролі юристів, сформульовані для надання допомоги державам-членам у здійсненні їхніх завдань розвитку і забезпечення належної ролі юристів, повинні дотримуватися і враховуватися урядами в межах їхнього національного законодавства і практики і мають бути доведені до уваги юристів, а також інших осіб, таких як судді, обвинувачі, представники виконавчих і законодавчих органів і населення в цілому. Ці принципи за необхідності також застосовуються до осіб, які виконують функції юристів, не маючи такого офіційного статусу.

Доступ до юристів і юридичних послуг

1. Кожна людина має право на звернення до будь-якого юриста за допомогою для захисту і відстоювання її прав і захисту її на всіх стадіях кримінального розгляду.

2. Уряд забезпечує ефективні процедури і гнучкі механізми ефективного і рівного доступу до юристів для всіх осіб, які перебувають на їх території і підпадають під їх юрисдикцію, без будь-яких відмінностей, таких як дискримінація за ознакою раси, кольору шкіри, етнічного походження, статті, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, економічного чи іншого стану.

3. Уряди забезпечують надання достатніх фінансових та інших засобів для отримання юридичних послуг бідними і в разі необхідності іншими особами, які потрапили в скрутне становище. Професійні асоціації юристів співпрацюють в організації і забезпеченні послуг, засобів і інших ресурсів.

4. Уряди і професійні асоціації юристів сприяють втіленню програм з інформування людей про їхні права та обов'язки відповідно до закону і про важливу роль юристів у захисті їхніх основних свобод. Особливу увагу слід відіяти наданню допомоги бідним чи іншим особам, які потрапили в скрутне становище, з тим, щоб вони могли відстоювати свої права і, коли це необхідно, звертатися по допомогу до юристів.

Спеціальні гарантії у питаннях кримінального правосуддя

5. Уряди забезпечують, щоб компетентна влада негайно інформувала кожну людину про її право скористатися допомогою юриста на свій вибір при арешті чи затриманні або при звинуваченні її у вчиненні кримінального злочину.

6. У всіх випадках, коли того вимагають інтереси правосуддя, кожна така людина, яка не має юриста, має право на допомогу юриста, досвід і компетентність якого відповідають характеру правопорушення, призначеного з метою надання йому ефективної юридичної допомоги безоплатно, якщо у неї немає достатніх засобів для оплати послуг юриста.

7. Крім того, уряди забезпечують, щоб усі арештовані чи затримані особи незалежно від того, пред'явлено їм звинуваченні у вчиненні кримінального злочину чи ні, отримували негайний доступ до юриста і ні в якому разі не пізніше ніж через сорок вісім годин з моменту арешту чи затримання.

8. Усім арештованим, затриманим чи ув'язненим особам надаються належні можливості, час і умови для відвідування юристом, взаємодії і консультації з ним без затримки, втручань чи цензури і з дотриманням цілковитої конфіденційності. Такі консультації можуть проводитись у присутності посадових осіб задля підтримання правопорядку, але без можливості бути почутими ними.

Кваліфікація і підготовки кадрів

9. Уряди, професійні асоціації юристів і учбові заклади забезпечують належну кваліфікацію й підготовку юристів та знання ними професійних ідеалів і моральних обов'язків, а також прав людини й основних свобод, визнаних національним і міжнародним правом.

10. Уряди, професійні асоціації юристів і учбові заклади забезпечують відсутність дискримінації на шкоду будь-якій особі стосовно початку чи продовження професійної юридичної практики за ознакою раси, кольору шкіри, статі, етнічного походження, релігії, політичних чи інших поглядів, національного чи соціального походження, майнового, класового, економічного чи іншого становища, за винятком того, що вимога, згідно з якою адвокат має бути громадянином відповідної країни, не розглядається як дискримінаційна.

11. У країнах, де існують групи, общини і регіони, потреби в юридичних послугах яких не забезпечують, особливо групи, у яких панують своєрідні культура, традиції чи мова чи які були жертвами дискримінації в минулому, уряди, професійні асоціації юристів і учбові заклади повинні вживати особливих заходів для того, щоб надати можливості кандидатам від цих груп отримати доступ до професії юриста і забезпечити отримання ними освіти відповідно до потреб цих груп.

Функції й обов'язки

12. Юристи за всіх обставин зберігають честь і гідність, притаманні їхній професії, як відповідальні працівники в галузі здійснення правосуддя.

13. Відносно своїх клієнтів юристи виконують такі функції:

- а) консультування клієнтів стосовно їхніх юридичних прав і обов'язків і роботи правової системи тією мірою, в якій це стосується прав і обов'язків клієнтів;
- б) надання клієнтам допомоги будь-якими доступними засобами і вжиття законодавчих заходів для захисту їх або їхніх інтересів;
- с) надання за потреби допомоги клієнтам у судах, трибуналах чи адміністративних органах.

14. Захищаючи права своїх клієнтів і відстоюючи інтереси правосуддя, юристи повинні сприяти захисту прав людини й основоположних свобод, визнаних національним і міжнародним правом, та в усіх випадках діяти незалежно й добросовісно відповідно до закону і визнаних норм та професійної етики юриста.

15. Юристи завжди суворо дбають про інтереси своїх клієнтів.

Гарантії щодо виконання юристами своїх обов'язків

16. Уряди забезпечують, щоб юристи:

- а) могли виконувати всі свої професійні обов'язки за обставин, вільних від погроз, перешкод, залякування чи невинуватого втручання;
- б) могли здійснювати поїздки і безперешкодно консультувати своїх клієнтів всередині країни і за її межами;
- с) не піддавалися судовим переслідуванням і судовим, адміністративним, економічним чи іншим санкціям за будь-які дії, вчинені відповідно до визнаних професійних обов'язків, норм і етики, а також погроз такого переслідування і санкцій.

17. У тих випадках, коли виникає загроза безпеки юристів у результаті виконання ними своїх функцій, влада забезпечує їм відповідний захист.
18. Юристи не ототожнюються зі своїми клієнтами чи інтересами своїх клієнтів у результаті виконання ними своїх функцій.
19. Жоден суд чи адміністративний орган, у якому визнається право на адвоката, не відмовляється визнавати права юриста відстоювати в суді інтереси свого клієнта, за винятком тих випадків, коли юристу було відмовлено в праві виконувати свої професійні обов'язки відповідно до національного права і практики і цих принципів.
20. Юристи користуються громадянським і кримінальним імунітетом стосовно відповідних заяв, зроблених добросовісно у вигляді письмових подань у суд чи усних виступів у суді чи у процесі виконання ними своїх професійних обов'язків у суді, трибуналі чи іншому юридичному або адміністративному органі.
21. Компетентні органи зобов'язані забезпечувати юристам достатньо завчасний доступ до належної інформації, досьє і документів, які перебувають у їхньому розпорядженні чи під їхнім контролем, для того щоб юристи мали можливість надавати ефективну юридичну допомогу своїм клієнтам. Такий доступ має забезпечуватися як тільки в ньому виникає необхідність.
22. Уряди визнають і забезпечують конфіденційний характер будь-яких відносин і консультацій між юристами і їхніми клієнтами в межах їхніх професійних відносин.

Свобода переконань та асоціацій

23. Юристи, як і інші громадяни, мають право на свободу висловлення думки, переконання. Зокрема, вони мають право брати участь у суспільних дискусіях з питань, які стосуються права, здійснення правосуддя і заохочування й захисту прав людини, і бути членами місцевих, національних чи міжнародних організацій чи створювати їх і брати участь у їх засіданнях, не піддаючись обмеженням своєю професійної діяльності внаслідок своїх законних дій або членства у законній організації. Здійснюючи ці права, юристи у своїх діях завжди керуються правом і визнаними нормами та професійною етикою юриста.

Професійні асоціації юристів

24. Юристи мають право створювати і бути членами самостійних професійних асоціацій, які представляють їхні інтереси, сприяють їх безперервній освіті й підготовленню і захищають їхні професійні інтереси. Виконавчий орган професійної організації обирається її членами і виконує свої функції без втручання ззовні.

25. Професійні асоціації юристів співпрацюють з урядами з метою забезпечити, щоб усі особи мали реальний і рівний доступ до юридичного обслуговування і щоб юристи мали можливість без неправомірного втручання консультувати і

надавати допомогу клієнтам відповідно до закону і визнаних професійних стандартів та етичних норм.

Дисциплінарні заходи

26. Юристи через свої відповідні органи чи законодавчі органи розробляють відповідно до національного законодавства та звичаїв і визнаних міжнародних стандартів і норм кодекси професійного поведінки юристів.

27. Звинувачення чи скарги відносно юристів стосовно їхніх професійних якостей підлягають якнайшвидшому та об'єктивному розгляду відповідно до належної процедури. Юристи мають право на справедливий розгляд справи, включаючи право на допомогу юриста на свій вибір.

28. Дисциплінарні заходи відносно юристів розглядаються неупередженим дисциплінарним комітетом, створеним юристами, у незалежному органі, передбаченому законом, чи в суді і підлягають незалежному судовому контролю.

29. Всі дисциплінарні заходи визначаються відповідно до кодексу професійної поведінки, інших визнаних стандартів і професійної етики юристів та з огляду на ці принципи.

"Права людини і професійні стандарти для юристів", 1996